

4. Сманцер А.П., Кондрашова Л.В. Гуманізація педагогічного процесу в сучасній школі: історія і сучасність. – М.: Бестпринт, 2001. – 308 с.
5. Сухомлинська О. Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики // Шлях освіти. – 2006. – № 1. – С. 2-8.

Н.В.Волкова

ЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ В СУСПІЛЬСТВІ

В статті розкривається питання оптимізації еволюції інформаційної культури, аналізуються етапи інформаційних революцій, розкривається їх роль і значення в якісному перетворенні суспільства.

The subject of optimizing the evolution of information efficiency is considered in the article. The stages of information revolutions are analysed and the role of the stages and their significance to a qualitative transformation of the society are revealed here.

Реалізація намічених корінних перетворень у політичному, соціальному й духовному житті суспільства нерозривно пов'язана із системою керування, виробничими відносинами, з якісними змінами змісту умов праці й побуту людей.

Світова економічна система вже вступила в епоху формування інформаційного суспільства. Це суспільство, що зароджується, характеризується не лише якісно новим виробничим апаратом, заснованим на базі кібернетичних знарядь праці й на нових інформаційних технологіях, але й новими соціальними відносинами.

Діяльність окремих людей, груп, колективів і організацій на сьогодні все більшою мірою починає залежати від їх інформованості і здатності ефективно використати наявну інформацію. Перш ніж почати якісь дії, необхідно здійснити значну роботу зі збору й переробки інформації, її осмислення й аналізу. Відкриття та втілення раціональних рішень у будь-якій сфері вимагає обробки більших обсягів інформації, що часом неможливо без залучення спеціальних технічних засобів.

Зростання обсягу інформації особливо стало помітним у

середині ХХ в. Лавиноподібний потік інформації вплинув на людину, не даючи їй можливості сприйняти цю інформацію повною мірою. У новому потоці інформації, яка щодня з'являється й оновлюється, орієнтуватися стає все суужніше. Часом вигідніше стало створювати новий матеріальний або інтелектуальний продукт, ніж пошук.

Утворення більших потоків інформації зумовлюється:

- надзвичайно швидким зростанням числа документів, звітів, дисертацій, доповідей і т.п., у яких викладаються результати наукових досліджень і дослідно-конструкторських робіт;
- періодичними виданнями, число яких постійно збільшуються у різноманітних областях людської діяльності;
- появою різноманітних даних (метеорологічних, геофізичних, медичних, економічних і ін.), записуваних, як правило, на магнітних стрічках, через що подібні дані не залучені до сфери дії системи комунікації [1, с. 40].

Еволюція інформаційної культури.

В історії розвитку цивілізації відбулося кілька інформаційних революцій – перетворень суспільних відносин через кардинальні зміни у сфері обробки інформації. Наслідком подібних перетворень було набуття суспільством нової якості.

Перша революція пов'язана з винаходом писемності, що призвело до гігантського якісного й кількісного стрибка. З'явилася можливість передачі знань від поколінь до поколінь.

Друга (середина ХVІ в.) викликана винаходом друкарства, що радикально змінило індустріальне суспільство, культуру, організацію діяльності.

Третя (кінець ХІХ в.) зумовлена винаходом електрики, завдяки якому з'явилися телеграф, телефон, радіо, що дозволяють оперативно передавати й накопичувати інформацію в будь-якому обсязі.

Четверта (70-і рр. ХХ в.) пов'язана з винаходом мікропроцесорної технології й появою персонального комп'ютера. На мікропроцесорах й інтегральних схемах створюються комп'ютери, комп'ютерні мережі, системи передачі (інформаційні комунікації). Цей період характеризують три фундаментальні інновації:

- перехід від механічних й електричних засобів перетворення

інформації до електронного;

- мініатюризація всіх вузлів, пристроїв, приладів, машин;
- створення програмно-керованих пристроїв і процесів [6, с. 72].

Наведемо цифри для міркування.

За даними соціологічного дослідження, проведеного в США, уже зараз 27 млн. працюючих можуть здійснити свою діяльність, не виходячи з будинку, а 1/3 всіх недавно зареєстрованих фірм засновані на широкому використанні самостійної зайнятості. У США до категорії самостійно зайнятих були віднесені: в 1980р. – 5,7 млн. чоловік, в 1989р. – 14,6 млн., а в 1995р. – 20,7 млн. чоловік [4, с. 33].

При переході до інформаційного суспільства виникає нова індустрія переробки інформації на базі комп'ютерних і телекомунікаційних інформаційних технологій.

Ряд учених виділяють характерні риси інформаційного суспільства:

- вирішена проблема інформаційної кризи, тобто дозволене протиріччя між інформаційною лавиною й інформаційним голодом;
- забезпечено пріоритет інформації порівняно з іншими ресурсами;
- головною формою розвитку стане інформаційна економіка;
- в основу суспільства будуть закладені автоматизована генерація, зберігання, обробка й використання знань за допомогою новітньої інформаційної техніки й технології;
- інформаційна технологія набуває глобального характеру, охоплює всі сфери соціальної діяльності людини;
- формується інформаційна єдність усієї людської цивілізації;
- за допомогою засобів інформатики реалізований вільний доступ кожної людини до інформаційних ресурсів усієї цивілізації;
- реалізовані гуманістичні принципи керування суспільством і впливу на навколишнє середовище.

Крім позитивних моментів, прогнозуються й небезпечні тенденції:

- усе більший вплив на суспільство засобів масової інформації;
- інформаційні технології можуть руйнувати приватне життя

людей і організацій; існує проблема добору якісної й достовірної інформації;

- багатьом людям буде важко адаптуватися до середовища інформаційного суспільства; існує небезпека розриву між “інформаційною елітою” (людьми, що займаються розробкою інформаційних технологій) і споживачами [1, с. 80].

На сучасному етапі нові інформаційні технології (НІТ) й інформаційна культура (ІК) – найбільш значущі напрямки науково-технічного прогресу, що безпосередньо впливають на динамізм розвитку інформаційного суспільства. Нові інформаційні технології відзначаються високою гнучкістю, мобільністю, адаптованістю до зовнішніх впливів, і є безперервною умовою підвищення ефективності управлінської праці та виробництва.

Поняття “нова інформаційна технологія” містить у собі методи обробки інформації, організаційно-управлінське її формування і споживання, а також сукупність усіх видів інформаційної техніки. Таким чином, НІТ може бути визначена як сполучення процедур, що реалізують функції зберігання, обробки, передачі даних в організаційній структурі з використанням зворотнього комплексу технічних засобів.

НІТ – нова інформаційна технологія з “дружнім” інтерфейсом роботи користувача, що використовує ІОТ, програмне забезпечення (ПЗ) і телекомунікаційні засоби.

Сьогодні ведеться багато дискусій про визначення поняття “інформаційна культура особистості” [3, с. 6]. Виділення в системі наук такого нового напрямку є закономірним етапом росту та інтеграції наукових знань, є результатом виділення та усвідомлення суспільством ролі інформації у формуванні особистості. Ця проблематика особливо яскраво висунута на перший план в останні десятиліття. В основі цього терміну лежить трактування людини як діючої особистості, яка активно сприймає інформацію [5, с. 47]. Основними складовими інформаційної культури особистості є: вибірковість і націленість на кращі інтелектуальні та духовні джерела, бібліотечно-бібліографічна і комп’ютерна грамотність, розумний баланс між прагматичним і рекреаційним читанням, гнучкість і творчий підхід до пошуку потрібної інформації.

Отже, еволюція інформаційної культури уможлиблює втілення фундаментальних інновацій, забезпечує автоматизовану

генерацію, сприяє формуванню інформаційної єдності усїєї людської цивілізації, підвищує ефективність управлінської праці й виробництва, є, по суті, потужним ресурсом якісного перетворення людства.

Література

1. Поппель Г., Голдстайн Б. Информационные технологии – миллионные прибыли / Пер. с англ.–М.: Экономика, 1990. – 238 с.
2. Почупайло (Барановська) О.В. Програма формування комунікативних та інформаційних умінь та навичок в учнів I–XI класів. – К., 1992. – 20 с.
3. Проблемы информационной культуры: Сб. Научных статей // Под ред. Ю.С. Зубова, И.М. Андреевой. — М.:Изд-во Моск. гос. ун-та культуры, 1994. – 215 с.
4. Розенберг Н.М. Информационная культура в содержании общего образования //Советская педагогика. – 1991. – № 3. – С. 33-38.
5. Сухина В.Ф. Информационная культура: ее сущность и проблемы формирования // Вчені записки гуманітарного інституту. Народна Українська академія. ТомV.- Харків: ОКО,1999. – С. 159-166.
6. Тростиков В.И. Человек и информация. – М.: Наука, 1989. – 61 с.

І.М.Шимко

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

В данной статье рассмотрено формирование личности студента средствами самостоятельной учебной деятельности на современном этапе развития образования в высших учебных заведениях, проблемы самостоятельной работы студентов, которые возникают в процессе учебной деятельности и влияют на формирования личности.

The article is devoted to forming of student's personality by facilities of independent educational activity on the modern stage of educational development in higher educational establishments. Problems of students' independent work which appear the process of

educational activity influence on forming of personality.

Щоб стати особистістю, людина повинна досягти повного рівня психологічного розвитку і бути спроможною сприймати себе як єдине ціле, відмінне від інших людей. Однією з найяскравіших характеристик особистості є її індивідуальність, під якою розуміють своєрідне, неповторне поєднання таких психологічних особливостей людини, як характер, темперамент, особливості перебігу психічних процесів (сприймання, пам'яті, мислення, мовлення, почуттів, волі), особливості її мотиваційної сфери, спрямованості.

Важливу роль у формуванні спрямованості особистості відіграє її самосвідомість. Самосвідомість – це усвідомлення людиною себе самої у своєму ставленні до зовнішнього світу та інших людей. Вона має багато різних форм прояву. Одна з них пов'язана з пізнавальним аспектом психічної діяльності та виявляється в самовідчутті, самоспостереженні, самооцінці, самоаналізі.

Самоусвідомлення особистістю змін і процесів, що в ній відбуваються, сприяє глибшому самопізнанню, об'єктивності, критичності їх оцінки. Такі прояви самосвідомості, як стриманість, самовладання, самоконтроль, самодисципліна, ініціативність пов'язані з вольовим аспектом психічної діяльності людини. Основні форми прояву самосвідомості особистості тісно пов'язані з усіма аспектами її життя та діяльності.

До одного з видів діяльності відноситься “навчальна діяльність”. Поняття “навчальна діяльність” має декілька значень. Воно може розглядатися як синонім поняття “научіння”, “учіння”, “навчання”, інколи трактується як провідний тип діяльності залежно від віку. Наприклад, у шкільний період “учіння є основним видом діяльності, в якому формується людина”.

Навчальну діяльність як специфічний вид діяльності характеризують загальні закономірності научіння як процесу набуття знань і формування здатності їх застосування (умінь) у різноманітних ситуаціях, у результаті чого створюється індивідуальний досвід. Відомо, що досвід формується у процесі розвитку дитини внаслідок стихійного впливу оточення (середовища), але ефективно і структурно формується лише в результаті різноманітних систематичних, цілеспрямованих вправ.

Зазвичай, розглядаючи навчальну діяльність, дослідники мають на увазі роботу (учня), студента в (класі або) аудиторії. Але організація навчальної діяльності студента передбачає поряд з аудиторною, (класною), його домашню, (позакласну), поза аудиторну і самостійну роботу з навчального предмета.

Самостійна робота це та діяльність, в якій більшою мірою може проявлятися мотивація, цілеспрямованість, а також само організованість, самостійність, самоконтроль та інші особистісні якості. Саме самостійна робота учня (або студента) може бути основою перебудови його позиції в навчальному процесі.

Поняття самостійної роботи студента в сучасній дидактиці обов'язково співвідноситься з організуючою роллю викладача. Під самостійною роботою розуміють різні види індивідуальної і колективної діяльності студентів, яка здійснюється ними на аудиторному і позааудиторному заняттях чи вдома за завданням без участі викладача безпосередньо.

За умов досить різнобічного висвітлення загальнопедагогічних і методичних питань цієї проблеми психологічний аспект залишається менш дослідженим, особливо з позиції теорії навчальної діяльності. Визначимо вихідні положення, що стосуються цієї проблеми.

По-перше, самостійна робота студента є наслідком правильно організованої навчальної діяльності на занятті, що мотивує самостійне її розширення, поглиблення і впровадження у вільний час. Відповідно, навчальна робота студента, скерована і організована викладачем, повинна виступати в якості певної засвоєної ним програми його самостійної діяльності, спрямованої на оволодіння знаннями. Для викладача це означає чітке усвідомлення не тільки свого плану навчальних дій, але й усвідомлення необхідності формування такого плану у студентів.

По-друге, у запропонованому тлумаченні самостійної роботи студентів є ширшим поняттям, ніж домашня робота, яка є виконанням завдань, поданих викладачем на лекції додому для підготовки до наступної лекції.

До самостійної роботи може належати позааудиторна робота, яку задає у тій чи іншій формі викладач студенту. Але ця паралельна зайнятість викладача студенту. Але ця паралельна зайнятість студента, вибір ним готової або вироблення власної

програми засвоєння будь якого матеріалу.

По-третє, самостійна робота повинна розглядатися як специфічна форма (вид) навчальної діяльності студента, що характеризується усіма перерахованими вище її особливостями. Це вища форма його навчальної діяльності. Вона за своєю суттю є формою самоосвіти, пов'язаною з навчальною діяльністю.

Що ж з точки зору психології для самого студента означає самостійна навчальна робота? Вона передусім повинна бути усвідомленою, вільно обраною, внутрішньо вмотивованою діяльністю. Передбачає виконання студентом цілого ряду дій, що до неї належать: усвідомлення мети своєї діяльності, прийняття навчальної задачі, надання їй особистісного смислу (за термінами теорії діяльності О.М.Леонт'єва), підкорення виконанню цієї задачі інших інтересів і форм зайнятості студента, самоорганізація у розподілі навчальних дій у часі, самоконтроль під час виконання і деякі інші дії.

Співвіднесемо її визначення з основними вимогами до організації позааудиторної роботи, сформульованими у дидактиці. Відомо, "перша вимога зводиться до того, що поза аудиторна робота може тільки поглиблювати, розширювати і удосконалювати знання, уміння і навички студентів, одержані ними на лекції, але не ставить за основну мету повідомляти нові знання, уміння і навички". Другою вимогою є використання захоплюючих форм, цікавого матеріалу.

Третя вимога фіксує необхідність міждисциплінарних зв'язків. Не менш важливою рисою є добровільність і активність студентів у цій роботі. Масовість, як форма організації, також розглядається як вимога. Коли сформулювати наше розуміння самостійної роботи як вищого специфічного виду навчальної діяльності студента, то можна виявити її особливості в зіставленні з кожною вимогою. Так, справжня самостійна робота як самостійна навчальна діяльність може виникнути на ґрунті "інформаційного вакууму". Він виникає тоді, коли у студента формується потреба пізнати, засвоїти щось нове, невідоме, потрібне, важливе для себе, а засобів задовольнити таку потребу в навчальному процесі немає.

На жаль, доводиться констатувати, що у студента інколи відсутні такі потреби. Це, в свою чергу, передбачає необхідність

цілеспрямованої роботи викладача над створенням передумов виникненні таких потреб. Іншими словами, особливість представленої таким чином самостійної роботи на відміну від “позааудиторної”, “домашньої” саме в тому й полягає, що вона завжди здійснюється на новому для студента матеріалі, у процесі вирішення нових пізнавальних задач.

Друга із запропонованих вище вимог до позааудиторної роботи, також не збігається з особливістю самостійної роботи як специфічного виду діяльності. Тут захоплюючим повинен бути сам процес оволодіння новим матеріалом, а не тільки і не стільки форма організації. Це мусить бути напружена, цілеспрямована праця, що захоплює студента.

Звичайно, не слід розраховувати на те, що такою самостійною роботою будуть захоплюватися всі. Та все ж створення умов і передумов можливості її реалізації тими студентами, хто хотів би і міг зробити це, є проявом розвивального навчання у повному розумінні цього слова. Вимога добровільності, активності участі студентів, так як і вимога доцільності введення між предметних зв'язків у її організацію, розповсюджується і на самостійну роботу як вид навчальної діяльності. Самостійна робота студентів як діяльність є різнобічним, напівфункціональним явищем. Вона має не тільки навчальне, а й особистісне, суспільне значення.

У наш час, коли вища освіта орієнтується на Болонський процес та переходить до модульно-блокового структурування знань у системі особистісно-орієнтованого навчання, де більше уваги відводиться на самостійну роботу студента. Дуже важливо звернути увагу саме на організацію самостійної роботи.

Виконання самостійної роботи вимагає досить високого рівня самосвідомості, рефлексивності, самодисципліни, особистої відповідальності, приносить студенту задоволення у самовдосконаленні і самопізнанні. Усе сказане вище підкреслює необхідність спеціальної організації, яка враховує психологічну природу цього явища, організації не тільки і не стільки викладачем, скільки самим студентом його самостійної роботи. Під час самостійного засвоєння матеріалу варто брати до уваги і специфіку самого предмета.

З іншого боку, організація самостійної роботи піднімає

цілий ряд питань, які стосуються готовності самого студента як суб'єкта цієї форми діяльності до її здійснення. Перше запитання – чи вміють студенти у своїй більшості здійснювати самостійну роботу? Як показують матеріали багатьох досліджень, - у цілому відповідь негативна.

Самостійну роботу потрібно правильно організувати, як з боку викладачів так і з боку студентів.

Організація самостійної роботи студентів передбачає:

- наявність інструкцій або програми виконання завдання;
- виділення в них основних етапів виконання завдання;
- членування етапу або всього завдання, які вимагають нових або слабо засвоєних студентами умінь і навичок, на рід послідовних дій і постачання їх керівництвом для виконання;
- систематичний контроль і облік викладачем ходу виконання завдання, надання власної допомоги у вигляді додаткового пояснення прийому чи способу виконання дії.

Якщо організація самостійної роботи студентів відповідно до умов здійснюється правильно, у студентів виховується самоорганізованість, самоконтроль, самоаналіз, самостійність, накопичуються знання, що сприяє формуванню особистості студента.

І.І.Антоненко, О.О.Цись, О.І.Кучма

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-КОНТРОЛЮЮЧИХ ПРОГРАМ ПРИ ВИВЧЕННІ ЗАГАЛЬНОТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Разработаны учебно-контролирующие программы на базе текстового редактора Microsoft Word и программы тестирования "Ассистент". Применение учебно-контролирующих программ в условиях перехода на кредитно-модульную систему в соответствии с Болонским процессом способствует повышению эффективности изучения студентами общетехнических дисциплин.

Developed scholastic-checking programs on the base of text editor Microsoft Word and program of testing "Assistant". Using is didactic-checking programs in conditions of transition on credit-module system accordingly Bulougne process renders the assistance to

increasing to efficiency of study by students of technical discipline.

Сьогодні все більшого значення набуває питання інформатизації освіти. Неможливо уявити розвиток сучасної вищої освіти без використання комп'ютерів, інформаційних технологій та різноманітного програмного забезпечення. Інформаційні технології не повинні замінювати живого спілкування вчителя і учня, а покликані лише доповнювати і гармонізувати це спілкування.

Ідея застосування комп'ютера в навчальному процесі виникла в рамках концепції програмного навчання. Своїми можливостями наочно представляти інформацію комп'ютер не поступається ні кіно, ні телебаченню. Комп'ютерна техніка, яка раніше була розповсюджена тільки у вузькому колі спеціалізованих навчальних закладів, сьогодні стала невід'ємним атрибутом майже кожної школи, професійно-технічного училища, вищих навчальних закладів. Така ситуація зумовлена тим, що у зв'язку з стрімким розвитком електроніки й інформаційних технологій, а також інших галузей науки виникла гостра необхідність прискорити, автоматизувати й полегшити процеси навчання та контролю знань.

Інформатизація вищих навчальних закладів є невід'ємною складовою інформатизації освіти. Вона зумовлює необхідність перегляду попередніх й розробку нових форм, змісту, методів управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів. Це дає можливість вдосконалити, полегшити роботу викладачів та студентів і, як наслідок, отримати якісно новий, кращий рівень знань. Доведено, що впровадження комп'ютерної техніки у навчально-виховному процесі вищих освітніх закладів дає змогу посилити активізацію навчальної діяльності [1]. Комп'ютер сприяє підвищенню цікавості до навчання, уникаючи при цьому нотацій, якими не рідко зловживають педагоги. Таким чином, активізуючи пізнавальну діяльність, комп'ютер забезпечує творчу діяльність при самостійній роботі студентів [2].

Досвід застосування комп'ютерних засобів навчання свідчить, що у порівнянні з традиційним навчанням значно скорочується час, який витрачається на засвоєння навчального матеріалу. За оцінками спеціалістів, використання комп'ютерних навчально-контролюючих програм у 1,5 – 2 рази скорочує час засвоєння навчальних предметів. Завдяки використанню комп'ютерних технологій виникають принципово нові підходи до

підвищення інформаційності навчальних курсів. Найбільшою перевагою комп'ютерного навчання є його адаптивність. Комп'ютер забезпечує навчання, яке є адаптованим до потреб конкретного студента, але вимагає наявності спеціальної навчально-контролюючої програми.

При використанні комп'ютерів у вищих навчальних закладах застосовують два основних види навчальних програм: комп'ютерний підручник для самостійного засвоєння дисципліни та тестову контролюючу програму для оцінювання знань студентів. Тестова система спонукає студента працювати більш регулярно і інтенсивно та дозволяє якісно змінити контроль знань студентів, які самостійно можуть вибрати необхідну допомогу електронного підручника в разі виникнення потреби. Комп'ютер в змозі забезпечити гнучке управління діяльністю кожного студента. Використання тестування дозволяє вирішити наступні задачі: забезпечити самостійну пізнавальну діяльність, підвищити індивідуалізацію навчання та самоконтроль, забезпечити адекватність отриманих результатів та здійснити автоматизований контроль знань студентів.

Сьогодні при введенні кредитно-модульної системи відповідно до Болонського процесу як ніколи гостро відчувається потреба в розробці навчально-контролюючих програм. Кредитно-модульна система базується на тестовій системі контролю знань. Тестова система у вузівській освіті має незаперечні переваги тільки в умовах комп'ютеризації. У "ручному" варіанті кредитно-модульна система малоефективна і створює для викладачів колосальне додаткове навантаження. Тести в поєднанні з комп'ютерними технологіями забезпечують створення ефективної системи фінального іспиту як інструменту перевірки знань студентів у відповідності вимогам стандарту освіти.

Комп'ютерні технології у вищому навчальному закладі використовуються здебільшого для вивчення безпосередньо комп'ютеру та стандартного пакету комп'ютерних програм й майже не використовуються для вивченні інших предметів. При вивченні курсу загальнотехнічних дисциплін комп'ютерні технології майже не використовуються. Тому виникає необхідність розробки навчально-контролюючих програм з курсу загальнотехнічних дисциплін. Це дасть змогу прискорити,

удосконалити й полегшити процес вивчення даних дисциплін і водночас ефективно, швидко й неупереджено провести тестовий контроль якості знань студентів.

Під час проведення дослідження виявилось, що майже усі існуючі навчально-контролюючі програми є або досить складними у використанні, що обмежує їх застосування серед студентів зі слабкою комп'ютерною підготовкою, або розробленими безпосередньо для певного (конкретного) предмету, що обмежує їх використання при вивченні інших предметів.

При розробці навчально-контролюючих програм необхідно домагатися максимального спрощення спілкування студентів з комп'ютером, оскільки більшість студентів знайома з комп'ютером не досконало.

При розробці навчально-контролюючих програм з загальнотехнічних дисциплін ми також, перш за все, керувалися принципами доступності знань. Складаючи навчально-контролюючі програми з курсів "Теплотехніки", "Деталей машин", "Основ взаємозаміни та стандартизації", ми аргументувалися даними про те, що рівень вміння студента користуватися комп'ютером зовсім початковий. Тому ми обрали програми дуже прості у використанні: текстовий редактор Microsoft Word та програму тестування "Асистент".

Навчальна частина програми включає в себе електронний варіант лекційного матеріалу, доступ до якого студент має у будь-який, зручний для нього час. Зручний і простий інтерфейс текстового редактору Microsoft Word, в якому представлений електронний варіант лекцій, дозволяє користуватись інформацією навіть тим студентам, які слабо підготовлені до роботи з комп'ютерною технікою, а також дає можливість відтворити будь-який фрагмент на папері. Це дасть змогу студентам самостійно готуватись до лекцій і опрацьовувати необхідний матеріал у випадку "прогалин" в знаннях.

Контролююча частина представлена у вигляді тестового завдання, до якого спеціально підібрані запитання і варіанти відповідей на них.

При запуску тестової програми можливо задавати питання у випадковому порядку з обмеженням часу відповіді. На моніторі з'являється текст запитання із 4 варіантами відповідей. Студент

повинен вказати лише один правильний варіант відповіді із зазначених. Система оцінок досить суворя і об'єктивна при кількості питань 10, із 4 варіантами відповіді на кожне питання і витратах часу 10 хвилин.

Наприкінці тестування на моніторі комп'ютера з'являється прізвище й ім'я студента, назва теми, витрати часу та оцінка. Таким чином, викладач має можливість оцінити знання студентів як з кожного модулю, так і усього курсу загальнотехнічної дисципліни.

Зміст запитань охоплює практично увесь курс і дає змогу об'єктивно оцінити рівень знань студента з певної дисципліни, як у груповій формі (викладачем на заліку), так і самостійно (для самоконтролю). Математичний апарат програми автоматично виконує розрахунок і виставляє оцінку. Інтерфейс програми зручний і простий в користуванні. Студент повинен лише запустити програму, обрати розділ з якого необхідно виконати перевірку знань, й відповісти на запитання, що будуть послідовно з'являтися на екрані.

Перевагами цієї навчально-контролюючої програми слід вважати простоту у використанні, дякуючи зручному інтерфейсу Windows 95, та вивід на екран запитань тесту випадково у хаотичному порядку, що попереджує можливість знання відповідей заздалегідь. Зручний автозміст текстового редактору Microsoft Word дозволяє швидко перейти до потрібної теми і при необхідності роздрукувати інформацію за допомогою принтера на папір.

Таким чином, використання навчально-контролюючої програми дозволяє активно залучати студентів до навчального процесу, значно покращити засвоєння знань, а також надає можливість контролю ефективності їх засвоєння в умовах кредитно-модульної системи навчання. Досвід застосування навчально-контролюючої програми при вивченні загальнотехнічних дисциплін свідчить про підвищення ефективності підготовки вчителів трудового навчання в умовах приєднання до Болонського процесу і входження до Європейського освітянського простору.

Література

1. Завізна Н. Комп'ютеризація освіти з точки зору психолого-педагогічного аспекту. // Рідна школа, 1999. – № 11. – С. 62.

2. Стогній А.А. Основы компьютерной грамотности для преподавателей ВУЗов и техникумов. – К.: Вища школа, 1988. – 215 с.

О.О.Лебедюк

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇЇ РОБОТИ

В статье рассматриваются основные составляющие компоненты и трансформация справочно-библиографического аппарата (ДБА) библиотеки вуза. Подчеркивается важность компьютеризации библиотеки как способа повышения эффективности её работы.

Some basic components and the transformation of informative and bibliographical librarian apparatus in higher educational establishments are considered here. The significance of computerization as a means of increasing the efficiency of work of libraries is emphasized.

Актуальність роботи. Докорінні зміни в соціально-економічній сфері нашого суспільства викликали суттєві перетворення в системі вищої освіти. Сьогодні в Україні йде процес становлення нової системи освіти, зорієнтований на входження її в світовий освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу. Відбувається зміна освітньої та виховної парадигм, пропонується новий зміст та підходи до навчання і виховання студентів. Головний стрижень освіти ХХІ століття – виховання відповідальної та творчої особистості, що здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє використовувати набуті знання й уміння для творчого вирішення проблем, критично мислити, обробляти різноманітну інформацію. Оскільки вузівська бібліотека є обов'язковим підрозділом вищого навчального закладу, то всі стратегічні освітньо-виховні завдання, які належить вирішити вищій школі, трансформуються в завдання та діяльність вузівської бібліотеки. Сьогодні диктує нову модель бібліотеки ВНЗ, вимагає наповнення її роботи новим змістом, виокремлює її пріоритетні функції, які включають найповніше

інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, надання інформаційно-методичної допомоги студентам і викладачам.

Свою діяльність бібліотека ВНЗ проводить спільно з колективом ВНЗ, згідно з планом навчально-виховної роботи вузу на навчальний рік, керуючись головними завданнями, що стоять перед колективом вузу у поточному навчальному році у справі формування досвідченого спеціаліста, у підвищенні якості знань, удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження новітніх технологій навчання.

Мета роботи: розглянути трансформацію довідково-бібліографічного апарату (ДБА) бібліотеки ВНЗ як засобу підвищення ефективності її роботи.

Завдання роботи:

- розглянути основні складові компоненти ДБА вузівської бібліотеки;
- визначити етапи трансформації ДБА бібліотеки ВНЗ.

Теоретичною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних бібліотеказнавців: Г.Діомідової [4], В.Льганасової [6], О.Коршунова [1], Н.Пасмор [8], Г.Швецової-Водки [10].

Реформування системи вищої освіти належить до стратегічних напрямів державотворення в Україні.

В законі України “Про вищу освіту” вказується, що головними завданнями ВНЗ є:

- здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти;
- здійснення наукової і науково-технічної, творчої мистецької культурно-виховної, спортивної та оздоровчої діяльності;
- забезпечення виконання державного замовлення та угод на підготовку фахівців з вищою освітою;
- здійснення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів;
- вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці;
- забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, в дусі українського патріотизму і поваги до конституції України;
- підвищення освітньо-культурного рівня [5, с. 24].

Провідне місце у вирішенні цих завдань належить бібліотеці вузу, бо подальший розвиток вищої школи та

поліпшення підготовки спеціаліста залежить від вдало організованої роботи бібліотеки.

Вся бібліографічна робота бібліотеки вузу здійснюється на основі фондів та ДБА. Наявність ДБА – це обов'язкова умова для організації бібліографічної роботи на сучасному рівні. Г.Діомідова [4, с. 140], О.Коршунов [1, с. 46] наполягають, що ДБА являє собою комплекс взаємопов'язаних та доповнюючих одна одну частин (структурних підрозділів), які розкривають багатоаспектність єдиного бібліотечного фонду.

Складовими частинами ДБА є:

- система бібліотечних каталогів;
- система бібліографічних картотек;
- довідково-бібліографічних фонд;
- фонд виконаних довідок.

Розглянемо кожну із складових ДБА.

Система бібліотечних каталогів – це сукупність планомірно організованих, доповнюючих один одного, взаємопов'язаних бібліотечних каталогів, які розкривають склад та зміст фонду бібліотеки в різних аспектах. Система каталогів бібліотеки КДПУ: алфавітний та систематичний каталоги, алфавітний каталог художніх творів.

Алфавітний каталог дозволяє визначити чи є потрібний документ у фонді бібліотеки і в яких виданнях його можна знайти, в складі якої серії вийшла потрібна книга [1, с. 47].

Систематичний каталог розкриває зміст фонду бібліотеки ВНЗ, дозволяє дізнатися, які документи з різних галузей знань є в бібліотеці.

Система бібліографічних картотек бібліотеки аналітично розкриває склад та зміст періодичних видань, збірників в різних аспектах: з усіх галузей знань, за вибірковими темами та питаннями, про рідний край. Таким чином, бібліографічні картотеки доповнюють бібліотечні каталоги. В бібліотеці КДПУ існують такі бібліографічні картотеки: систематична картотека статей (СКС), краєзнавчі картотеки (“Дніпропетровщина”, “Моє славетне Криворіжжя”), картотека авторефератів, картотека праць викладачів КДПУ, картотека періодичних видань та ін.

До систематичного каталогу та СКС складається єдиний алфавітно-предметний покажчик.

Довідково бібліографічний фонд (ДБФ) – це частина ДБА, яка включає видання законодавчого характеру, довідкові та бібліографічні посібники.

Велику частину ДБФ складають довідкові видання: енциклопедія, універсальні та галузеві енциклопедичні словники, термінологічні та біографічні словники, різноманітні довідники та календарі, які повною мірою представлені в бібліотеці КДПУ.

Фонд виконаних бібліографічних довідок являє собою організоване зібрання раніше виконаних письмових тематичних довідок. В такому фонді накопичуються копії відповідей на складні запити користувачів, які потребували складного бібліографічного розшуку, консультацій зі спеціалістами, довідки з актуальних політичних та наукових тем, а також довідки з неодноразово повторюваних запитів.

Фонд виконаних довідок може бути по-різному організованим. В бібліотеці КДПУ цей фонд має вигляд тематичної картотеки (по галузям знань).

Інтенсифікація навчального процесу і наукових досліджень у вузах потребують зростання ролі бібліотек як інформаційних центрів, зокрема якості їх довідково-бібліографічного апарату (ДБА). В умовах автоматизації інформаційних та бібліотечних технологій створюються нові можливості для підвищення ефективності ДБА. Результатом цього стає трансформація ДБА та впровадження інформаційно-пошукових комп'ютерних мереж [6, с. 32].

Створення довідково-бібліографічних комп'ютерних мереж повинно відбуватися поетапно, з урахуванням рівня програмно-технологічних можливостей бібліотеки. На першому етапі – при збереженні традиційних складових частин ДБА створюються системи, які містять бібліографічні та мовно-текстові бази даних з різних галузей знань. Бібліотека створює власний електронний каталог та базу даних за профілем вузу як майбутню основу локальної автоматизованої інформаційно-бібліотечної мережі. Також у процесі довідково-бібліографічного обслуговування вузівська бібліотека широко використовує бібліографічні, довідкові та фактографічні бази даних на CD-ROM. Вивчення складу довідково-бібліографічного фонду бібліотеки дозволило визначити, що найрозповсюдженішими у потоці нових

надходжень є оффлайнові видання на CD-ROM.

На другому етапі вузівська бібліотека впроваджує Інтернет, що істотно розширює її інформаційні можливості та масштаби довідково-бібліографічного обслуговування користувачів. Поступово в бібліотеці відкриваються Інтернет-класи, де користувачі не тільки мають доступ до ресурсів Інтернет, але й можливість пройти курс навчання роботи з ними. Бібліотека вузу може розмістити в Інтернеті власну інформаційну сторінку. Вона також може подавати на власних веб-сайтах інформацію про видання навчального закладу та електронні архіви їх повнотекстових версій, а також посилання на каталоги інших структурованих даних. Ці сайти доступні користувачам та мають більше можливостей для виконання оперативних запитів, зокрема бібліографічного та довідкового характеру.

Але, як свідчить світовий досвід роботи бібліотек, створення локальних електронних каталогів дорого коштує і не відповідає витратам, доки вони не об'єднані у зведені каталоги або її інформаційно-бібліотечні мережі. Тому на третьому етапі відбувається процес інтеграції автоматизованих бібліографічних ресурсів декількох вузівських бібліотек з подальшим входженням до довідково-інформаційної мережі регіону або країни. З метою якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів вузівські бібліотеки співпрацюють не тільки між собою, але і з центральною науковою бібліотекою [8, с. 22].

Нагальні проблеми бібліотеки КДПУ (недостатнє фінансування, відсутність якісної технічної бази, єдиного програмного та лінгвістичного забезпечення, повільна ретроконверсія) з часом будуть вирішені. Прагнення до якіснішого задоволення інформаційних потреб користувачів виводить бібліотеку ВНЗ на новий рівень довідково-бібліографічного обслуговування. Все це створює умови для покращення обслуговування всіх користувачів інформації вузу, що підвищить показники навчальної та наукової роботи, сприятиме входженню університету в Болонський освітній простір.

Література

1. Библиографическая работа в библиотеке: организация и методика / Под. ред. О. Коршунова. – М., 1990. – С. 43-48.
2. Воронцов А.В. Университетская библиотека как культурно-

- образовательный и информационный центр // Высшее образование сегодня. – 2002. – № 7/8. – С. 49-51.
3. Грабар Н.Г. Библиотека як інформаційно-виховна структура вищого навчального закладу // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – Х.: ХДАК, 2003. – Вип. 11. – С. 232-238.
 4. Диомидова Г.Н. Библиография: Общий курс. – М., 1991. – С. 139-152.
 5. Закон України “Про вищу освіту”. – К.: АТ “Книга”, 2002 – 67 с.
 6. Лыганаєва В.О. Библиотека в сучасному інформаційному середовищі: основні стратегії розвитку // Вісник ХДАК. – Вип. 1. – Библиотекознавство. Документознавство. Інформатика: Зб. наук. праць / Під ред. Н.М.Кушнаренко (відпов. ред.). – Х.: ХДАК, 1995. – С. 30-37.
 7. Немошкаленко В. Тенденції глобалізації економіки, науки, освіти в ХХІ ст. та завдання науково-інформаційної діяльності бібліотек // Бібл. вісник. – 2001. – № 6. – С.2-7.
 8. Пасмор Н.П. Трансформація функцій вузівської бібліотеки юридичного профілю за умов інформатизації освіти // Нов. колегіум. – 2002. – № 4/5. – С. 21-25.
 9. Слободяник М.С. Наукова бібліотека: еволюція структури і функції.– К.: Ред. журн. “Бібл. вісник.” – 1995. – 268 с.
 10. Швецова-Водка Г.М. Вступ до бібліографознавства: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004. – 216. с.
 11. Шемаєва Г. Трансформація бібліотеки вищого навчального закладу за сучасних умов // Покликання університету: Зб. наук. праць / Відп. ред. О. Гомілко. – К., 2005. – С. 140-142.

Л.Г.Федорова

ПЕДАГОГІЧНИЙ ТАКТ ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В данной статье педагогический такт рассматривается как чувство педагогической меры, что обеспечивает эффективное педагогическое общение и педагогическую культуру.

This article is about pedagogical tact wich descreig as a sense of pedagogical measures, that guarantee supply of effective pedagogical links and pedagogical culture.